

VALENCIA PLAZA 09/09/2022

ENTREVISTA AMB EL RECTOR FUNDADOR DE L'UJI

Francesc Michavila: "Castelló és una ciutat molt creativa i laboriosa, però necessitem més ambició"

[Ximo Górriz](#)

Michavila, al seu apartament de Benicàssim (fotos: ANTONIO PRADAS)

El rector fundador de la Universitat Jaume I rep este divendres al Teatre Principal el nomenament oficial com a Fill Predilecte de Castelló, tercer del segle XXI després de Matilde Salvador i Germà Colón. Michavila es declara "emocionat" per la unanimitat de la decisió dels grups polítics municipals.

El nom de **Francesc Michavila Pitarch** (Castelló, 12 de desembre de 1948) se suma este divendres al selecte llistat de personalitats que han merescut la distinció més important que pot atorgar la capital de la Plana a una persona nascuda a la ciutat: Fill Predilecte. El rector fundador de la Universitat Jaume I (1991-1993) comparteix l'honor que van conèixer com a pioners en 1882 l'alcalde **Vicente Ruiz Vila** i **Leandro Alloza Agut** -enginyer com Michavila- i que fins ara tenia al fillòleg **Germà Colón Doménech** com a últim protagonista, nomenat l'any 2014. En lletres d'or també hi figuren **Juan Bautista Cardona Vives** (1885), **Fernando Gasset Lacasaña** (1920), **Juan Bautista Adsuara Ramos** (1950), **Juan Bautista Porcar Ripollés** (1952), **Bernat Artola Tomás** (1983), **Miquel Peris Segarra** (1984), **Vicent Sos Baynat** (1989) o l'única dona de la llista per ara: **Matilde Salvador**. A més, **José Clará Piñol** (1922), **Rafael Guerra del Río** (1934), **Vicente Cantos Figuerola** (1935), **Francisco Gómez**

Hidalgo (1937), Luis Revest Corzo (1963), Gonzalo Puerto Mezquita (1983), Casimir Meliá Tena (1989) i Ricardo García Cerdán (2014) són Fills Adoptius.

Fruit d'una proposta de l'Alcaldia i per decisió unànim dels grups polítics del consistori, el reconeixement de Michavila es fa oficial a un acte solemne al Teatre Principal, en el qual es lliuren també sengles Medalles d'Or de la ciutat al CD Castellón en el seu centenari, la Societat Castellonenca de Cultura i el veïnat de Castelló per la seua actitud durant la pandèmia. Michavila, catedràtic de Matemática Aplicada de la Universidad Politécnica de Madrid (UPM), director de la Càtedra Unesco de Gestió i Política Universitària, és rector honorari de l'UJI i director de la Càtedra Increa. Entre d'altres distincions, té la Medalla d'Or de l'UJI i la Gran Cruz de la Orden de Alfonso X el Sabio. Parlem amb ell relaxadament, amb el so de fons de les ones de la seua volguda Mediterrània, al seu apartament de Benicàssim.

- Predilecte, segons el diccionari, és "preferit per amor o afecte especial". Ha sentit Francesc Michavila eixe afecte de la seua ciutat al llarg de la seua trajectòria?

- Crec que sí. No és que siga tots els dies de la meua vida, ni que vaja tothom abraçant-me pels carrers de Castelló [somriu], però hi ha hagut moments que així m'ho indiquen. Quan era un xiquet, evidentment, tenia molts amics que em volien molt... i també l'afecte de gent gran com **Segarra Ribes**, que em va contar la història de Tombatossals a la rebotiga de la seua farmàcia. També tenia una condició que la gent em valorava molt i és que era molt bon estudiant i que no era d'enfadar-me gens. Però hi ha un moment en què es demostra: la meua aportació és part del meu ofici, i el retorn que obtinc de la ciutat, que és d'una gratitud extraordinària, forma part de les seues expectatives. És quan accepte encapçalar o dirigir el projecte de creació de la Universitat Jaume I. La universitat s'anava a crear abans, i jo vaig convèncer a **Joan Lerma** que era molt més raonable i no era més car fer una universitat diferent. Li vaig dir que no podia acceptar en eixe moment ser rector perquè tenia moltes coses en marxa a Madrid, però sí podia dissenyar el projecte. I ell, amb una gran capacitat estratègica, se'n va adonar que si m'implicava en això, probablement després cediria. En eixe any jo vaig explicar com creia que podia ser una bona universitat a Castelló, el seu paper social, els beneficis per a tots els ciutadans... i ells ho van comprendre. No eren experts en política universitària ni coneixien les tendències, però van depositar en mí la seua confiança, la seua fe. I en veure que jo responia i mantenia eixa il·lusió i que l'UJI començava no sent una més de les universitats de províncies, la resposta va ser d'una gratitud grandíssima. I això va ser fantàstic. I després, note el recolzament absolut de la societat. Un col·lega teu d'aquella época, **Paco Pascual**, tan genial com exagerat,

em va dir “*tú formaràs part del paisatge urbà de Castelló*”. Per tant, sempre he sentit que la societat m’ho va agrair. I després, a l’UJI he tractat de comprendre sempre que el meu paper era recolzar, no vindre a donar lliçons.

- Quins records guarda de la seua infantesa i adolescència en relació amb la ciutat?

- Recorde primer el Castelló des d’on vivíem, al cantó de Ros d’Ursinos i *Palmeretes* (Caputxins), per on passava en aquella època la sèquia Major, i era una època molt feliç. Després, als 5 anys marxe a Sevilla amb la família, perquè a mon pare li van fer uns encàrrecs d’escultures. Mon pare era una persona molt culta, que havia estudiat cinc anys a l’estranger i no era dels qui es dediquen des de fora a enyorar el seu poble, tenia una visió molt oberta. Tot i així vam preservar a casa l’ambient del nostre Castelló, i jo era molt *forofo* del CD Castellón, per exemple. Ho tenia al cor. I sempre tornava als estius i per cap d’any, però sobretot als estius. I recorde una història molt bonica sobre els estius, per cert.

El rector fundador de l’UJI mostra el seu orgull pel nomenament.

-

- Mira, mon pare tenia molt bona amistat amb **Vicent Alfaro**, que havia sigut alcalde de València durant la II República. Era l’oncle d’**Andreu Alfaro**. El cas és que mon pare i ell es van conèixer al penal del Puerto de Santa María després de la guerra, perquè allà van passar cinc anys. Eren tan amics que jo sempre li deia ‘el tio Vicent’. Quan va vindre Andreu Alfaro vam arribar a la conclusió que teníem el mateix ‘tio’. I tots els anys, sobretot a partir de primer curs de Batxillerat, jo volia vindre a Castelló els tres mesos de l’estiu, i els meus pares em deixaven venir al bus d’Auto-Res. I el tio Vicent venia a replegar-me i sempre em regalava un llibre, que serien llibres

fonamentals en el meu pensament. Crec que el primer va ser d'**Unamuno**, el segon de **García Lorca**, i em contava coses sobre eixos llibres. El cas és que jo volia arribar a Castelló, però al final em passava una setmana encara a casa del tio Vicent a València. Ell després avisava les meues ties de Castelló i acordava amb elles en quin tren arribaria a Castelló. Després, la seua història final és trista, perquè era d'Esquerra Republicana, no era marxista, i va quedar molt decebut per la Transició espanyola. I com tenia diners, al final va marxar a viure a Lausana (Suïssa), on està soterrat.

"SENTIR QUE ESTEM A GUST AMB LO NOSTRE ESTÁ MOLT BÉ, PERÒ CONVÉ POQUET: EL QUE CONVÉ ÉS MIRAR ALS ALTRES PER ESFORÇAR-SE I MILLORAR. A MI M'HA MOLESTAT QUE CASTELLÓ HA TINGUT UNA GRAN TENDÈNCIA AL CONFORMISME I AL LOCALISME"

- Abans em parlava de Paco Pascual. Ell deia, sobre les contradiccions de Castelló, que la ciutat era liberal -dins d'un ordre-, republicana -dintre de la monarquia constitucional- i anticlerical -però fidel devota de la Mare de Déu del Lledó. Quines ànimes té hui la ciutat?

- Una bona pregunta i de difícil resposta [pensa uns segons]. En primer lloc se m'acudeix que cal distingir entre les turbulències molt locals en el temps i una visió prenent una mica de distància. Quant a les turbulències actuals, cal que el poble tinga una consciència de la seua talla econòmica, social, empresarial per fer front a això i superar-lo. De vegades em preocupa molt que determinades decisions, que eren bones i que jo inclús presumia de que al meu poble s'hagueren pres eixes decisions, com és el monocultiu del taulell, puguen acabar perjudicant-nos. I clar, ara hi ha un risc gran per eixe tema, perquè qualsevol oscilació en edificacions, en materials, pot perjudicar a la societat. Per ara és un risc només, però cal tenir-lo en compte. I el que faria falta és una cosa molt difícil en les societats del sud de la Mediterrània, que és el sentit d'unió front als problemes.

- Es refereix a com bastir un sentiment d'unió davant dels problemes globals?

- Sí, m'explique: si compare amb altres països, sent enveja per exemple dels alemanys o dels francesos. Per exemple, hi havia una expectativa que **Macron** guanyara les eleccions i amb les darreres enquestes es veu que no podrà assolir la majoria absoluta. I no l'aconsegueix. Bé, doncs Macron porta dos mesos com a molt desaparegut però ha reorganitzat la voluntat política de França i sense tindre majoria está portant endavant al Parlament totes les lleis que feien falta per a temes com l'estalvi energètic, de la Seguretat Social, de les pensions... que són els mateixos que ací! I ho fa amb els vots d'altres, perquè amb els seus no en té prou. Hem de saber unir-nos

i que ningú aprofite una circumstància delicada per traure benefici polític. Però torne a la visió del nostre poble: Castelló s'ha transformat molt des del punt de vista urbanístic i quant a les maleses històriques, tampoco no podem enderrocar la ciutat. Hem de mirar la realitat actual i Castelló está convertint-se en una ciutat mitjana acceptable.

- I quins són els frens en aquest procés?

- Quin és el defecte? A veure, sentir que estem a gust amb lo nostre está molt bé, però convé poquet: el que convé és mirar als altres per esforçar-se i millorar. A mí m'ha molestat que Castelló ha tingut una gran tendència al conformisme i al localisme. Perquè ací hi ha molta creativitat i laboriositat, però tendiem al conformisme, i en un sentit negatiu de poble massa poble, i fa falta traure el cap. Per això cada vegada que veig alguna cosa de projectes europeus, siga qui siga qui ho faça, a mí m'anime: algo d'això sé, no molt, però veig que hem de participar a les tendències europees i no ser la cua d'eixa participació. No fer el que altres diuen que s'ha de fer sinó intervindre, exposar exemples. Per exemple, el tema de ciutats saludables. No sé com s'ha fet, però em fa goig veure a **Amparo [Marco]** en eixes reunions, que no les conec amb detall, però sé com funcionen els temes europeus perquè m'ha tocat per ofici. I se té que ser bo per a estar ahí.

Michavila posa de relleu la creativitat com un valor de la societat castellonenca.

- Hi ha una paraula que flota en el seu discurs, un ingredient que en teoria no hauria de ser tan difícil, que és l'ambició. És així?

- Així és, totalment d'acord. Ambició és una paraula que a la gent li produeix una certa prevenció

perquè no saben el que vol dir. Jo crec que les persones han de ser molt ambiciosos i gens codiciosos. Això no és meu, ho diu Unamuno: "Ambición, ambición, pero no codicia".

- I la ciutat ha de tindre ambició, també.

- Totalment, i no replegar-se en ella mateixa, ni contar-se sempre les mateixes coses, ni quedar-se només en les *festetes* o tradicions locals. Castelló té capacitat de fer coses i ho demostra en molts temes, començant pels artístics o musicals, per exemple. I això està molt bé.

- En temps d'extrema polarització política en tants temes, quin valor atorga a que el seu nomenament com a Fill Predilecte es produïra per unanimitat dels grups municipals?

- Emoció és la paraula. M'emociona eixe tema, no sé si he fet mèrits, crec que em valoren massa. I no és falsa modèstia. Què més vull? Com que desgraciadament no queda cap altre viu, ara seré "el" fill predilecte. I que això siga per unanimitat és meravellós. Crec en l'educació i el civisme, i practicant això vaig donar les gràcies a tots els grups municipals, i vull destacar que tots van ser exquisits amb mí, els sis grups, cada ú en el seu estil.

- A partir de la seua experiència professional, vostè té una perspectiva internacional que li dóna una mirada diferent sobre l'àmbit local. Què considera allò millor i allò més millorable del Castelló de 2022?

- Jo no vull donar lliçons a ningú, vaja això per davant. Però com a membre de la societat de Castelló, que disfrute de les coses bones i patisc les mediocritats, diria que és una societat dinàmica i sempre ha sigut una societat treballadora, el que és s'ho ha guanyat, perquè no ha sigut el 'cortijo' de ningú, i allò millor és la seua creativitat, el seu potencial creatiu i per tant intel·lectual. Crec que la paraula clau per dissenyar per exemple l'educació universitària del futur és creativitat i no altres que es deien fa un temps. I per tant, Castelló ho té, juntament amb una herència, uns valors històrics de la cultura grecolatina. Eixa és una influència forta. I és una societat alhora amb un sentit de la solidaritat, ahí reacciona amb unitat. I lo millorable és que s'ho té que creure, necessitem ambició com a ciutat.

"AQUESTA ÉS UNA SOCIETAT DINÀMICA I SEMPRE HA SIGUT UNA SOCIETAT TREBALLADORA, EL QUE ÉS S'HO HA GUANYAT, PERQUÈ NO HA SIGUT EL 'CORTIJO' DE NINGÚ, I ALLÒ MILLOR ÉS LA SEUA CREATIVITAT, EL SEU POTENCIAL CREATIU I PER TANT INTEL·LECTUAL"

- Ha dit en anteriors ocasions que Europa necessita de grans projectes col·lectius. Quin paper poden tenir en aquest tipus de projectes les ciutats mitjanes com Castelló?

- Ahí caldria entrar en temes concrets. Si derive la pregunta cap al meu àmbit, l'universitari, hi ha una cosa en la que insistisc moltes vegades. Des de 2018 hi ha un moviment a Europa que tardarà uns anys en arrelar-se, que és la creació d'universitats europees. Les universitats fins ara eren bones o fluixes en cada país; la idea de crear universitats intercampus de diferents països, el que abans s'anomenarien aliances però ara amb una proposta d'estudis. I això té una raó: avancem en Europa cap a una època -que veurà segurament la generació següent a la meua- que és de grans projectes en temes substancials per a transformar la societat europea. Evidentment, tenim davant la guerra d'Ucraïna, que és una turbulència molt forta, local, però crec que cal mirar més enllà. Això retardarà, distorsionarà però no canviarà eixes prioritats de fer una societat més vivible, sense contaminació, sense els problemes de la societat que vivim, amb més salut, etcétera. Per això cal un esforç molt gran d'investigació, que no pot fer cada Universitat pel seu compte en solitari.

- I per això neixen aquestes universitats europees.

- Sí, perquè cal unir-se i crear estructures d'investigació molt més potents que les locals d'una Universitat. I ahí, posar el cap en una d'elles és important. S'han creat per ara 41 en dos convocatòries, i de moment l'UJI no està. Es va decidir per la Comissió Europea i parteix del discurs que va donar Macron a la Sorbona després de ser elegit president per primera vegada. Tindríem que estar ahí, en una pròxima convocatòria, per entrar en una de les agrupacions, que són de quatre o cinc universitats. Cal crear-les des d'àmbits de coneixement complementaris. L'UJI està ben situada en investigació i la docència la fa bé, però cal aprofitar les sinergies, les aliances. I aquestes agrupacions d'universitats fan ofertes de màsters, cosa que resulta molt important: s'enganyen els qui defensen molt els graus. Cal fer els graus, perquè si no, te queda una Universitat molt petita, però lo important a les universitats se mesura en la qualitat dels seus estudis de màster i la seua vinculació amb la investigació que se fa i en la producció científica. Eixe és un aspecte. I després, que el poble valencià també li agrada molt la mobilitat,

el que fa natural participar a les corrents europees, les culturals, industrials e inclús les associatives de les ciutats.

- A nivell europeu, en quins espills pot mirar-se la nostra ciutat per avançar en les pròximes dècades, i per fer front al repte de retenir i atreure talent?

- Això és important, tot i que és arriscat dir noms de ciutats així de primeres perquè és fàcil que s'escapen algunes. Però per exemple, una que m'agrada molt és Lausana, perquè és una ciutat que combina el treball professional elevat amb dos magnífiques universitats i té moltes coses bones. A França, m'agrada molt Toulouse, en canvi al costat està Montauban que no m'agrada. I si mires cap a un altra banda, està Oporto, però allò fonamental és estar obert a altres experiències per aprendre. Quan vam començar a pensar en la ciutat universitària de l'UJI vaig prendre dues iniciatives. Una va ser referent al campus: portar-me als arquitectes i poders locals -el president de la Diputació i l'alcalde- a que conegueren models de referència. I vaig portar-los a la West London University i a l'Escola Politècnica Federal de Lausana (EPFL). I després d'un altra banda, vaig anar a Paris i li vaig demanar al meu mestre, a qui li dec el que sé de Matemàtiques, **Jacques-Louis Lions**, que em contara com estava allò de les noves universitats a França. Perquè això d'aprendre bones pràctiques és un dels elements més creatius que hi ha. La cèlebre 'Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas' estava basada en eixes idees, que la gent anara a un altre lloc, que aprenguera el que es feia allà i després vinguera ací i creara. És molt senzill: no cal començar amb el Premi Nobel, cal crear les estructures.

El nou Fill Predilecte de Castelló amb el cartell oficial del primer curs de l'UJI, obra d'Amat Bellés.

- I què li va dir el seu mestre?

- Doncs ell em va dir una cosa molt curiosa. Resulta que es va crear un programa a França d'Universitat 2000, i amb ell es van crear, per exemple, 4 universitats a la regió de París. Crec que una va desaparèixer, però 3 són bones. Una es la de Versailles Saint-Quentin-en-Yvelines, un altra la de Paris-Est Marne-la-Vallée i la tercera, Cergy-Pontoise. Lions em va dir que les tres eren molt bones i jo vaig aprofitar per a visitar-les, i allí exposava el meu projecte perquè me'l criticaren, per aprendre. I també em va posar sobre la pista d'un ex rector de la Universitat de Grenoble que acabava de deixar de ser director general de Universitats a França i l'havien nomenat president del club d'investigació de Renault Mondial. Vaig contactar-lo i em va impressionar la visió que tenia. Amb ell vam fer una trobada al Parador de Benicarló per a professors del CUC, i això a molts també els van obrir els ulls. Lo important no és saber com se solventa un problema sinó tindre el telèfon de qui te'l solventarà.

- Quan va dirigir el projecte inicial de la Universitat Jaume I es va marcar com a objectiu que fóra motor de transformació social. Quin balanç fa d'estos anys?

- Jo crec que bo, tot i que som un poble que passem del blanc al negre molt fàcilment, només cal veure com reaccionem als resultats del nostre equip de fútbol. Eixa és un altra de les nostres febleses, és un resultat en el fons de la manca de confiança. Però el balanç és bo. El resultat en una institució universitària no pot ser immediat, requereix molts anys per a consolidar-se. Com a mínim, 50. I no és que la primera generació puga dir-ho. Si als 10 anys et diuen que ja han fet la millor universitat, mal senyal. T'estan venent un producte de marketing només. Però dit això, crec que s'ha format capital humà, s'ha tingut molta iniciativa investigadora, amb grups que ja estaven i altres que s'han creat ex novo, en àrees tecnològiques com mecànica, elèctrica, energètica, matemàtica numèrica... en àmbits com la literatura també s'ha assolit una capacitat d'influència social donant un sentit més cosmopolita a la societat. I si mirem la vinculació amb el sector empresarial, la resposta quantitativa és favorable. Però cal alçar la mirada i pensar que hem de fer molt més i anar a un major ritme. Per això és important tenir una coherència de criteri i una unitat que l'ha de mantenir. I crec que l'està mantenint.

- Per acabar: fa un any, el tinent general en la reserva Francisco Gan Pámpols em va dir que l'Espanya actual és [un personatge en busca d'autor](#). Castelló té un projecte col·lectiu, ara mateix?

- Hi ha un article que va escriure **Fernando de los Ríos** en el qual relata una conversa

entre **Joaquín Costa** i **Francisco Giner de los Ríos**. Costa li diu a Giner "aquí lo que nos hace falta es un hombre" i Giner li respon "no, Joaquín, aquí lo que nos hace falta es un pueblo". És a dir, el que cal és formar a un poble i donar-li protagonisme. Eixa és la solució. Evidentment, té que haver persones al poder, però és clau la formació en uns valors ciutadans, en una professió, en una visió oberta al món. De les coses que més han fet Europa han estat l'euro i Erasmus, perquè Erasmus està construint ciutadans europeus. Qui està un any en un altre país se n'adona que són iguals que ell d'una altra forma. I això crea consciència col·lectiva europea. I a Castelló igual: no val pensar en triar un polític o un altre que resolga els problemes, al poble se li ha de donar protagonisme. Com? Mitjançant educació i ciència.

Michavila destaca que la política ha de donar més protagonisme al poble.